

nra.lv

Alkatība pret kultūruViktors Avotiņš, *Šodien*

Man šķiet, ka ideja – nominēt šā gada Nobela miera prēmijai Starptautisko Rērihu centru (SRC) – ir atbalstāma arī Latvijā. Es ceru, ka lēmējiem, ņemot vērā arī te turpmāk sacīto, centra politiskā adrese (Krievija) izrādīsies nebūtisks faktors iepretī Rēriha pakta (Vašingtonā 1935. gadā parakstīts starptautisks, cilvēces kultūras vērtību aizsardzībai veltīts līgums) saturam, kurš nosaka minētā centra darbības pamatu un jēgu, kā arī paša SRC devumam un nostājai mūsdienās. Starp citu, minētais līgums bija pamats Hāgas konvencijai par kultūras vērtību aizsardzību kara laikā.

Starptautiskā Rērihu centra bāze ir sabiedriskais Nikolaja Rēriha muzejs Maskavā. Nolūkā, lai Lopuhinu muižā tiktu radīts šis muzejs, Svjatoslavs Rērihs 1990. gadā, saņēmis Mihaila Gorbačova garantijas (būs sabiedriska, nekādiem valsts institūtiem nepakļauts muzejs), bez atlīdzības nodeva SRC savu vecāku mantojumu – unikālu arhīvu, vairāk nekā 400 gleznu, vērtīgas kolekcijas,... Viņa griba tika apliecināta ar valdības lēmumu.

Kopš 2012. gada SRC īsteno starptautisku izstāžu projektu Rēriha pakts. Vēsture un mūsdienas. Izstādes notikušas visā pasaulē, tostarp UNESCO, ANO mītnē Ņujorkā, ANO nodaļās, Berlīnē,... Par Lopuhinu muižas restaurāciju (par mecenātu naudu; ar toreizējo Maskavas mēru Lužkovu tika noslēgts līgums par bezmaksas īri uz 49 gadiem) muzeja organizatore un direktore, akadēmiķe, indoloģe Ludmila Šapošņikova (mira 2015. gadā) 2010. gadā saņēma prestižo ES balvu Europa Nostra nominācijā Pašaizliedzīgs darbs.

Taču šobrīd Krievijas avoti vēsta, ka Krievijas Kultūras ministrija 16. februārī pieņēmusi lēmumu atņemt Lopuhinu muižu kopā ar Rērihu mantojumu sabiedriskajam muzejam un nodot to valsts Austrumu muzejam, kurš savulaik jau neesot vīzojis atdot uz Lopuhina muižas restaurācijas laiku tam glabāšanā nodotos 288 Rērihu darbus. Daļa šedevru esot pazuduši, taču Krievijas Kultūras ministrija līdz šim neesot gatava veikt izmeklēšanu. Jau pērn 20. novembrī, neinformējot SRC, Lopuhinu muiža aizmuguriski atdota Austrumu muzejam. Jāpiebilst, ka SRC pastāv bez jēlkāda valsts atbalsta un finansējuma.

Kāpēc par to rakstīt Latvijā? Tāpēc, ka vārds «Rērihi» un šis dzimtas devums ir daudz plašāks par vienas valsts ietvaru. Turklāt – tas ir visai būtiski saistīts arī ar Latviju. Gan Rērihiem, gan Latvijas kultūrai nozīmīgā līmenī. Arī tāpēc, ka jēdziens «Krievija» ir daudz plašāks par šajā valstī pastāvošo režīmu un nav ar to, tostarp ar tā attieksmi pret kultūru, ar tā neobligātumu savu saistību pildīšanā, absolūti identificējams. Tāpēc, ka arī Latvijas ļaudīm būtu vērts pievienoties tiem daudzu citu valstu un pašas Krievijas cilvēkiem (Boriss Grebenščikovs, Vladimirs Spivakovs, Anatolijs Karpovs, Aleksejs Leonovs, Konstantīns Raikins,...), kuri publiski aizstāv SRC pret Krievijas Kultūras ministriju (pērn – ap 150 tūkstoši parakstu no dažādu valstu kultūras ļaudīm). Tāpēc, ka būtu atbalstāma Starptautiskā Rērihu centra Latvijas nodaļas pievienošanās šai nostājai. Jo runa tiešām, kā to uzsver Rērihu centra Latvijas nodaļas vadītāja Marianna Ozoliņa, ir par neatkarīgas un ļoti aktīvas sabiedriskas organizācijas likvidāciju. Arī es pieļauju, ka iemesls varētu būt primitīva, brutāla alkatība. 2013. gadā Nikolaja Rēriha glezna Dievmātes darbi Londonā tika pārdota par 7,88 miljoniem mārciņu. Rērihu muzeja kolekcijā ir 900 darbu. Plus vēl tie 288, kurus prihvatizēja Austrumu muzejs. Nav brīnums, ka siekalas tek ministriju un mēriju līmenī. SRC, muzejs līdz akadēmiķes Šapošņikovas nāvei spēja izdzīt tirgoņus no sava tempļa. Bet nu tirgoņi sajutušies vareni.

Nikolaja Rēriha tēvs ir dzimis Aizputē. Nikolajs itin bieži apmeklēja vectēvu, kurš vasarās īrēja māju Majoros. Pirms kara Latvijā nodibinājās spēcīga Rēriha biedrība, kuru vadīja oftalmologs Fēlikss Lūkins. Rērihi uzdāvināja biedrībai 47 gleznas, un 1937. gadā Rīgā radās Rēriha muzejs, kuru slēdza padomju vara. Gleznas arestēja, grāmatas pievāca, biedrības aktīvistus iespundēja lēģeros. Biedrība atjaunojās 1988. gadā, 1995. gadā tika reģistrēta SRC Latvijas nodaļa. Nesen tā nosūtīja vēstuli Vladimiram Putinam, kurā deklarēja: ja tiks likvidēts sabiedriskais muzejs un valstiskots Rērihu mantojums, tad viņi skaidri zinās, ka Krievija nav dižas kultūras valsts. Tā ir mūsu daļa šajā stāstā.

<http://nra.lv/viedokli/viktors-avotins/166619-alkatiba-pret-kulturu.htm>